

Nr 218.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående fortsatt befrielse för riksbanken från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld m. m.; given Stockholms slott den 29 mars 1946.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 29 mars 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anför chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, följande.

I skrivelse den 21 mars 1946 ha *fullmäktige i riksbanken* hemställt, att riksbanken måtte för tiden från och med den 1 juli 1946 till och med den 30 juni 1947 befrias från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse. Fullmäktige i riksgäldskontoret ha, efter remiss, tillstyrkt bifall till denna hemställan.

I en särskild till nämnda framställning anknuten skrivelse ha bankofullmäktige vidare behandlat frågan om riktlinjerna för den statliga penningpolitiken och härvid anfört följande.

Utvecklingen på kreditmarknaden sedan räntesänkningen genomfördes i februari 1945 har i stort sett kännetecknats av stabilitet. En viss stegring av likviditeten på penningmarknaden gjorde sig gällande under höstmånaderna, huvudsakligen på grund av att exportinkomsterna medförde ett tillflöde av medel till marknaden. Sedermera har emellertid en åtstramning skett, dels på grund av det ovanligt starka medelsbehovet i samband med höstens skattermin och inför årsskiftet, dels som en konsekvens av det av riksgäldskontoret i januari 1946 emitterade 3 % statslånet. Riksbankens kreditmarknadspolitik synes böra inriktas på att tills vidare bibehålla den nu föreliggande marknadsbalansen.

Vid de överväganden i anslutning till utformningen av det penningpolitiska programmet, som företagits av statsmakterna under åren 1944 och 1945, har man räknat med att efter krigets upphörande skulle följa ett hävande av varuknappheten på de internationella marknaderna och en nedgång av importpriser och produktionskostnader. Erfarenheterna av den hittillsvarande utvecklingen synas giva vid handen, att ett övervinnande av de föreliggande, allvarliga svårigheterna på varuförsörjningens område kommer att taga längre tid än vad man tidigare ansåg sig kunna förvänta. För Sveriges del medför detta, att återgången till en mera normal försörjning av importvaror fördröjes. Konsekvenserna härav för det svenska näringslivets utveckling kunna bli betydande, och en fortsättning av krigstidens knapphetshushållning — måhända innebärande en skärpning i förhållande till nu rådande läge — synes vara att räkna med för den närmaste framtiden. Genomförandet av den export, som planerats för att möjliggöra ett svenskt deltagande i det internationella återuppbyggnadsarbetet, innebär även en skärpt belastning för den inhemska försörjningen, särskilt framträdande på trävaruområdet. Under sådana förhållanden är det oundvikligt, att återhållsamhet iakttages beträffande sådan export, som icke erfordras för fullföljandet av detta program. I ett utpräglat knapphetsläge är en export i konkurrens med köpkraftig inhemsk efterfrågan ägnad att hålla uppe eller höja priserna. Särskilt gäller naturligtvis detta om prisläget på exportmarknaderna är högre än inom landet.

De närmaste framtidsutsikterna beträffande det svenska näringslivets ekonomiska förutsättningar, importmöjligheterna, kraven på export och på tillfredsställandet av de inhemska varubehoven, pris- och löneläget samt den internationella valutasituationens utveckling, äro sålunda mycket oklara. Mot den ovan skisserade bakgrunden synes det i allt fall sannolikt, att den spänning mellan köpkraft och varutillgång, som uppstått under kriget, kommer att även fortsättningsvis göra sig gällande så länge, att den förutsedda övergångsperioden mellan krigs- och fredshushållning blir av avsevärd varaktighet. De nu skönjbara tendenserna i den ekonomiska utvecklingen synas å andra sidan icke giva vid handen, att de tidigare hysta farhågorna för uppkomsten av sysselsättningssvårigheter och allmänt depressiva tendenser inom det svenska näringslivet komma att realiseras under den närmaste tiden. Risker för att efter hand en arbetslöshet skall uppkomma föreligga dock, dels och framför allt emedan materialtillgången på vissa för sysselsättningen särskilt betydelsefulla områden till följd av ovan antydda omständigheter kan komma att minskas, dels emellertid också på grund av den restriktiva kredit- och exportpolitik som kan visa sig nödvändig.

Det penningpolitiska programmet har senast våren 1945 formulerats så att penningpolitiken borde avse en stabilisering av penningvärdet respektive inriktas på en förbättring av detta i den mån efter kriget den extraordinära varuknappheten minskar samt import- och produktionskostnaderna nedgå. Det ovan anförda synes närmast leda till den slutsatsen, att den hittills-

varande ekonomiska utvecklingen och de närmaste framtidsutsikterna, vilka för närvarande te sig mycket ovissa, icke böra föranleda någon förändring av detta program, i vilket kravet på penningvärdets stabilisering torde vara det som i den nuvarande situationen kommer att stå i förgrunden. Möjligheterna till en förbättring av penningvärdet te sig alltjämt svårbedömbara. Huruvida en dylik förbättring kan åstadkommas blir i väsentlig grad beroende av utvecklingen av det internationella försörjningsläget och pris- och lönenivåns framtida höjd i de länder, som spela en avgörande roll i Sveriges ekonomiska förbindelser med utlandet. Då man sålunda nödgas ställa sig avvaktande i detta avseende, är det enligt fullmäktiges mening av särskild vikt, att penningpolitiken och den ekonomiska politiken i övrigt föres så att en anpassning av den svenska ekonomien till en lägre prisnivå och ett i motsvarande grad förbättrat penningvärde icke försvåras. Härvid gäller alltjämt, att löne- och jordbrukspolitiken är av dominerande betydelse för prisutvecklingen och följaktligen bör bli föremål för särskilt beaktande i detta sammanhang. Om de yttre förutsättningarna för ett genomförande av det fastställda penningpolitiska programmet i den del, detta syftar till en förbättring av penningvärdet, i framtiden komma att föreligga, skulle nämligen allvarliga svårigheter uppstå därest det svenska pris- och kostnads läget under övergångstiden skulle fastlåsas vid en för hög nivå. Faran härför ökas ju längre denna övergångstid visar sig bli.

Den bild av det ekonomiska läget och dess konsekvenser för utformningen av penningpolitiken, som bankofullmäktige lämnat i sin här återgivna skrivelse, synes mig på ett riktigt sätt karakterisera den problemställning vi i dag stå inför på ifrågavarande område. När det penningpolitiska programmet de två senaste åren formulerats så, att penningpolitiken borde avse en stabilisering av prisnivån, respektive inriktas på en förbättring av penningvärdet, i den mån den extraordinära varuknappheten minskar samt import- och produktionskostnaderna nedgå, har man förutsatt, att efter en första övergångstid efter vapenstilleståndet en förbättrad varuförsörjning skulle undanröja vissa för krigshushållningen karakteristiska orsaker till höga priser. Övergångstiden har blivit längre än väntat, och därmed har följt en ökad ovisshet om hur den framtida utvecklingen kommer att gestalta sig. Ju längre övergångstiden blir, desto större är nämligen risken, att pris- och lönerörelser på de stora internationella marknaderna medföra sådana förändringar i den allmänna prissituationen, att en ökad varutillgång icke får samma prissänkande effekt som eljest. I detta ovissa läge kommer — såsom fullmäktige framhållit — penningpolitiken närmast att få inriktas på en stabilisering av penningvärdet och i övrigt att bli av avvaktande karaktär. I likhet med fullmäktige vill jag understryka, att vi under rådande förhållanden fortsättningsvis måste räkna med att vidmakthålla krigstidens knapphushållning och att försiktighet alltjämt måste iakttagas vid löne- och jordbrukspolitiken utformning. Detta är en naturlig och ofrånkomlig konsekvens av att Sverige måste bära sin del av de allmänna försörjningssvårigheterna genom att avstå från import till förmån för sämre ställda länder samt godtaga den export som är nödvändig som ett led i det internationella återuppbyggnadsarbetet. Situationen kompliceras genom det höga, delvis just av varubristen betingade pris-

*Departements-
chefen.*

läget i de länder med vilka vi driva handel. Denna faktor måste beaktas särskilt vid utformningen av vår exportpolitik. Det är givetvis angeläget att undvika, att det internationella marknadsläget får sådana återverkningar på det svenska näringslivet, att en senare anpassning efter ändrade förhållanden försvåras eller förhindras.

Någon anledning att i rådande oklara läge gå in på en utförligare diskussion av det penningpolitiska programmet än som skett här och i fullmäktiges framställning synes icke föreligga. Sammanfattningsvis må till slut följande understrykas. Målsättningen för penningpolitiken kvarstår oförändrad och i fråga om medlen tvingas man alltjämt att lita till de utvägar, som prövats under kriget. Som ett nytt moment tillkommer den återhållsamhet, som kan bli nödvändig vid exportpolitikens utformning på grund av en stigande pristendens utomlands och varuknapphet på hemmamarknaden. Vad särskilt finanspolitiken angår, torde det senare under riksdagen bliva tillfälle att i anslutning till olika reformförslag upptaga till diskussion, hur dess utformning kommer att påverkas av de penningpolitiska synpunkter om vilka här erinrats.

I anledning av bankofullmäktiges förslag om fortsatt befrielse för banken från sedelinlösningsskyldigheten bör i detta sammanhang sedvanlig framställning i ämnet göras till riksdagen.

Med åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

medgiva, att riksbanken må för tiden från och med den 1 juli 1946 till och med den 30 juni 1947 vara fritagen från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, med rätt dock för riksbanken att, då förhållandena därtill giva anledning, före utgången av nämnda tid återupptaga inlösningen av bankens sedlar.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställda förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:
Rolf Arfwedson.